

ОЛГА ТОКАРЧУК И СИНДРОМ ВАЛДЕКА Д.

Човек сам и радо преузимам на себе све његови овој свећи.

Влођимјеж Новак: *Молићу Вас да ме осоколише, бојим се књижевница које су уз њо и психолози.*

Олга Токарчук: Али због чега? Да ли зато што као књижевница видим више, а као психолог читам говор тела?

В. Новак: *Баш њако, да се не би открило да сањам о „најој задњици Сирне“ из Памтивека или да њојашајно маштам о њоме да њосианем ловац, а Јанина Душејко, јунакиња Ваше њоследње књије, убија ловце.*

О. Токарчук: Нисам више психолог, одавно сам престала тиме да се бавим. А као књижевница пре бих ја требало да се плашим тебе. Проницљиви читалац има ауторку сервирану на тањиру. Не знам да ли могу да изградим толико убедљив психолошки лик који би се у великој мери разликовао од мене па да сви ти ликови из мојих књига не примете да такође знају понешто о ауторки. Писац је тај који има проблем, јер док пише, он себе огољава.

В. Новак: *Хоћеће ли се онда мало ојолићи?*

О. Токарчук: Одмах на почетку разговора? Изволите, питајте.

В. Новак: *Признала си једном њриликом да си у узрасију од дванаесџи јодина. Да си девојчица.*

О. Токарчук: Често се тако осећам, недораслом. Вођена непрекидном радозналошћу, хировитошћу, склона спонтаним, неконтролисаним фасцинацијама.

В. Новак: *У Бегунима девојчица бежи од родителја на Одру, родила си се у селу коу Сулехова, оџац њи је био земљорадник?*

О. Токарчук: Не, моји родитељи су били просветни радници, радили су на народном универзитету, данас бисмо то дефинисали као рад на једном лепом друштвеном пројекту образовања сеоске омладине. Чини се да сам имала необично детињство, увек у друштву одраслих. Становали смо у тој школи, окруженој великим парком, далеко од села. Вероватно се због тога добро осећам кад сам сама. Можда се мој унутрашњи дечји монолог претворио у писање. Једном сам заиста побегла од родитеља да бих на миру бленула у реку. Недавно смо мој партнер Гжегож и ја отпутовали тамо, желела сам да му покажем то место, али се испоставило да је неко ту школу и парк купио и оградио их, иза ограде је стајао велики пас и нисам могла тамо да уђем. Осетила сам

да је то, на неки симболичан начин, крај моје младости и да више не могу да се вратим у своје детињство.

В. Новак: *У интјерејуима и књијама йонављаш да жене йосйају мање видљиве како сйаре.*

О. Токарчук: У овдашњој култури нема места за жене после педесете. Одлазе у превремене пензије, баве се унучићима. Кад престану да буду „атрактивне“ прилично нагло нестану с тржишта. Њихови партнери често се опредељују за млађе жене (увек ме је занимало шта се догађа с првим женама познатих мушкараца). Мушкарци у том смислу не морају да се брину, јер им старење не угрожава превише положај. У сенату и у надзорним одборима, међутим, евидентно је мањи број жена, исти случај је и с телевизијским спикеркама, водитељкама програма. Због чега су жене изопштене из јавног живота, зар њихово искуство не вреди колико и мушко? То је питање за целу културу. Сећам се кад сам још у основној школи први пут препознала такву неправду. Знала сам да читам и пишем боље од осталих, али учитељица је фаворизовала Валдека, прво је њему давала реч, хвалила га, иако је задатке очигледно решавао слабије од мене. Због чега је то тако, нисам разумела. Да ли зато што сам ја девојчица, а он дечак? У својој приватној психологији назвала сам тај феномен „синдром Валдека Д.“.

В. Новак: *А сећаш ли се како је било у йериоду сазревања?*

О. Токарчук: Била сам као страшило и општеприхваћени начини истицања женствености уопште ме нису ложили. Након матуре, сама сам кренула на пут. Август, осамдесете, на станици у Кјелцама отишла сам у фризерску радњу и обријала главу. Људи су се освртали за мном, али тешко да су били фасцинирани мојом осамнаесто-годишњом женственошћу. Када сам почела да се допадам момцима у гимназији, мислим да то није било због мог физичког изгледа. Имала сам поприлично левичарске ставове. Купила сам плави раднички комбинезон попут радника из фабрике тепиха и носила сам га током целе гимназије. Била сам прилично причљива, имала сам гомилу пријатеља и пол је био нешто секундарно. Или ми се бар тако чинило. Сећам се како ми је један од другара преко ноћи оставио букет цвећа на отирачу. Ујутру је то пронашао мој отац. Осетила сам се чудно, као под рендгеном, као да је неко прецизно осветлио оно што раније нисам примећивала. Тај пријатељ је данас директор школе коју смо некад заједно похађали. Била сам васпитавана у уверењу да смо пре свега људи, па тек онда жене или мушкарци. Мислим да су женственост и мушкост поједностављене категорије. Од тренутка кад дете излази из мајчине утробе и кад бабица на основу полног органа уписује у рубрику дечак или девојчица – отпочиње процес социјализације, укалупљивања, разврставања људи на једну или на другу страну. А мени се чини да не постоје само два пола, већ бескрајан број комбинација. Замишљам цивилизацију са четрнаест, или шездесет, или с непрегледним бројем полова. Посебан пол за свакога.

В. Новак: *Бесконачан?*

О. Токарчук: Биолошки, људи се деле мање-више на два пола, мада има и оних који имају оба полна органа. Хормонално гледано, распон је још већи, а сексуална

оријентација се разгранана. На крају крајева, постоје изразити мачо гејеви, веома јаке жене, лезбијке и невероватно деликатни хетеросексуални мушкарци. Пол је као велики континуум.

В. Новак: *А где си ти?*

О. Токарчук: Ближе средини, нисам претерано женствена жена.

В. Новак: *А тело? Сећаш ли се кад су почеле да ти расту пруги?*

О. Токарчук: А да ли би у интервјуу питао тако нешто Павела Хилеа и Жежија Пилха?

В. Новак: *Па не знам.*

О. Токарчук: Ето видиш. Шта год да жена ради и колико год је то другима важно, увек ће је, пре или касније, свести на тело. Упитај проминентног политичара или познатог писца како излази на крај са старењем, да ли се сећа кад су му порасли тестиси, како усаглашава кућне послове с писањем. У већини интервјуа морам да се правдам због тога што сам жена, што имам тело. Патријархат се хвата укоштац са женским телом у култури, у религији и у политици. Опседнут је телом. Невиност. Курвање. Прљавштина. Голотиња. Покривање тела. Женски чин. Грудни Вагина. *Vagina dentata*...

В. Новак: *Досија, досија!*

О. Токарчук: Гојазност. Сувоњавост. Лотосова стопала.¹ Обрезивање жена... Велика колективна психоза. А кад смо код груди, сећам се да ми је неко тада рекао: „Ако те, у груди које расту, погоди лопта, добићеш рак.“ А ја сам волела да играм рагби. Волела сам грубе спортове (тренирала сам џудо) и бојазан да ћу повредити груди ме је инхибирала. Уплашили су ме сопственим телом.

В. Новак: *А прва љубав? Једна гимназијалка је направила себи шљиву усисивачем да би имала доказ да има момка, јер на ње које их немају другачије се љега.*

О. Токарчук: Имала сам момка у гимназији, а затим сам била у неким везама. Везујем се за људе, стало ми је до тога. Мислим да је везаност потцењена категорија односа између мушкараца и жена, међу пријатељима. Импонују ми пријатељства која трају четрдесет година, која су верна и апсолутно лојална. Тај први момак ми је открио Бруна Шульца. Много смо читали. Сећам се да се тад појавило прво Фројдово издање *Соне ситране принципа задовољства*. Доживела сам некакав преокрет, револуцију у глави. Открила сам да се све може протумачити, да све има дубље значење. Као да се у мени пробудило ново чуло. Фокнер ми се данас чини досадњикав, а тада сам *Авесаломе, Авесаломе*... сматрала ремек-делом које се може бескрајно анализирати. Определивши се за студије психологије мислила сам да ћемо увезбавати такав начин проницања у ствари. Разочарала сам се.

В. Новак: *Пишу ли ти чииаоци?*

¹ Древни кинески обичај спречавања раста стопала девојчица и младих жена везивањем стопала. (Прим. прев.)

О. Токарчук: Да. Мушкарци радије пишу писма, на сусретима чешће говоре жене. Мушкарци ми траже аутограм под изговором да је то за супруге, као да се стиде што ме читају. Понекад се на неком званичном сусрету појави председник сеоске општине или градоначелник. Први ми приђе, пружи руку и каже: „Моја жена чита ваше књиге, ја не.“ Каква је то порука? Можда патријархална матрица: „Не знам шта ти тамо пишеш, јер књиге не читам (изузев историјских биографија), али знам да важиш за фацу. Свеједно, немој да умишљаш да си неко, јер си део женског света, ти си, дакле, друга лига.“

Чак и тебе као писца, репортера, моћници третирају као жену...

В. Новак: *Како ѿо као жену?*

О. Токарчук: Мушкарци на власти третирају уметнике онако како су некад третирали позоришне глумце. Као неког мање вредног ко се бави стварима које не доносе моћ. А ни новац.

В. Новак: *А можда су ѿи мушкарци „не чишам вас ја неѿо моја жена“ увређени јер ѿравиш од њих монсѿруме? И Укљева у Памтивеку и ловац из Вуци своје рало... су ѿрозни. Блау колекционише ваине. Иван Мукѿа млашара тенѿшалијама и ѿоучава малоѿ Исидора: „То је инсѿрументѿ сѿајања. Одѿовара руѿи међу женским ноѿама јер на свеѿу ѿосѿѿоји ѿоредак. Свака сѿвар одѿовара друѿој. (...) Кад има мало жена (...) ѿрѿсѿаје руци, задњицама друѿих војника...“, након чеѿа следи сцена оѿшѿења с козом.*

О. Токарчук: Ово је селективан пресек, у мојим књигама постоји исто тако и Михал, млинар из *Памѿивека*, срдчан момак кога одликује љубав према ћерки. Или мушкарац из приповетке „Острво“ који доживљава лактацију и доји дете. А Дизѿо из *Вуци своје рало...* – није ли сјајан? А Паскалис из *Дневне куће, ноћне куће?* У сваком случају, то је читава галерија пристојних мушкараца. Зато не дозвољавам да ми се припише грозна слика о мушкарцима.

В. Новак: *А какви су ѿољски мушкарци? Жежи Пилх каже да су они „ѿѿѿални креѿени“.*

О. Токарчук: Има их разних, познајем многе који су супер. Понекад, међутим, кад гледам с терасе навијаче фудбалских клубова како псују и лупају песницама, у тим пијаним момцима збијеним у гомилу видим специјалну социолошку категорију. Друга категорија су председници и заповедници, мушкарци на власти, скривене психопате које се инструментално односе према људима, (у политици се то рачуна као врлина), надобудни, сексисти, свезнајући. То су код нас „нормални, прави мушкарци“. Млађи се већ разликују од својих очева, поготово они образовани. Генерација председника и команданата вероватно ће изумрети, трајаће још мало, али нестаће ти који говоре да „проститутке не могу бити силоване“.

В. Новак: *Али све више се ѿовори о кризи мушкосѿи, млађи као да немају нишѿа мушко у себи.*

О. Токарчук: Мени се такви мушкарци допадају, можеш с њима да разговараш, умеју да признају да су погрешили, имају здрав осећај сопствене вредности. Ако бити мужеван значи бити као командос, ићи у лов, бити насилан, пратити мундијал, онда је таква криза добра.

В. Новак: *Океј, какав бих онда требало да будем?*

О. Токарчук: Шалиш се? Па... претпостављам да не тучеш своју жену, не наливаш се пивом с пајтосима до бесвести, не узнемираваш студенткиње и не причаш сексистичке шале церекајући се, не користиш услуге проститутки, већ умеш да шармираш девојке кроз разговор, флерт, не користиш позицију моћи неотесано, што иначе фаворизује ова култура. Умеш да назовеш правим именом своја осећања, не кривиш мајку и жену за сопствене неуспехе...

В. Новак: *А што што нехотице легам у твој деколтше?*

О. Токарчук: Значи да си стрејт.

В. Новак: *И осврћем се за женама?*

О. Токарчук: Сексуална привлачност људи базира се на чињеници да се други осврћу за њима.

В. Новак: *Али девојка у коју сам се залегао може се осећати као роба.*

О. Токарчук: Ако то радиш као да говориш: „Хеј, лепотице, какви сифони!“, онда да. Ја такође волим мушке задњице. С геј пријатељем дошла сам до закључка да су задњице супер. Да нас сексуално узбуђују.

В. Новак: *Какве задњице ти се гођагају?*

О. Токарчук: Лепе. Али никада се не бих осврнула за лепим дупетом ћелавог пијаног навијача. То ме не ложи.

В. Новак: *А ако бих придржао враћа ушимајући те да проћеш?*

О. Токарчук: Пријају ми те формалности, то бих и ја теби учинила. Учтивост је повезана с цивилизованошћу. У многим ситуацијама то је једино добро које можемо даривати једни другима.

В. Новак: *А ако бих ти пољубио руку?*

О. Токарчук: То ми се не допада, чудан је то манир, сем ако се не примењује обострано. Пољубићу руку вољеног мушкарца и придржаћу му врата кад су му обе руке заузете.

В. Новак: *Рекла си негде да ми, пољски мушкарци, имамо од шестостеронској аутизма.*

О. Токарчук: Мислила сам на проблеме у комуникацији, на оскудан речник који описује емоције, на генералну неспремност да се говори. Мада нерадо размишљам у категорији хормона.

В. Новак: *Не плашиш се да ће једнога дана жене чезнути за „правим мушкарцима“?*

О. Токарчук: „Прави мушкарац“ често представља изванредан неуротични синдром: низак степен самопоштовања прерушен у самоувереност и снагу, моћан је кад поред себе има неког слабијег, привржен хијерархијским структурама моћи као што су црква,

војска, еполете, униформе. Жене инфантилизује, приписује им сентименталност, ирационалност, особама другог пола обраћа се „госпођо Олга“, „госпођо Тереза“, а истом полу са: „господине докторе“, „господине професоре“, упркос томе што и те госпође имају научне титуле. Хајде да више не сецирамо те „праве мушкарце“.

В. Новак: *А чињеница да мушкарац даје жени осећај сигурности, преузима на себе све нејојшине овој свети?*

О. Токарчук: Ма дај, молим те! Човек сам и сама преузимам на себе све гадости овог света. Умем да водим рачуна о себи.

В. Новак: *А какав је мушкарац твој оцац?*

О. Токарчук: Прилично мек, суптилан, деликатан.

В. Новак: *А син?*

О. Токарчук: Збишко. Благ и смирен. Управо је дипломирао интеркултуралну социјалну психологију.

В. Новак: *Кад си њисала Памтивек имао је... колико година?*

О. Токарчук: Родила сам Збишка у двадесет четвртој години. Док је био мали, наш свет се вртео око психологије. Збишков отац је такође психолог, водили смо интегративне групе, интерперсоналне тренинге. Дете смо остављали код баке и деке. Кад смо се преселили на село, Збишко је остао с њима у граду јер нисмо хтели да га лишимо удобности и упишемо у планинску сеоску школу удаљену шест километара од куће. Ни данас нисам сигурна да ли је то био добар избор, али добра страна тога јесте то што је Збишко одрастао у вишегенерацијској породици. Што више људи учествује у васпитању деце, то је за децу боље. Пружала сам му много слободе, можда због тога није прошао кроз снажну фазу побуне.

В. Новак: *Угала си се кад си имала двадесет и три године?*

О. Токарчук: Тад ми се то чинило потпуно природно. Године 1984. Пољска је била затворена земља, осећала сам се као у кавезу. После укидања ванредног стања живот се претворио у ружно сивило, сви смо били у некој врсти тоталне депресије. Било је природно да су људи тражили ослонац једни у другима.

В. Новак: *Двоје људи се развијају, мењају се, ти њосијеш њознаија сисаијељица, њаква рана веза мора да се развија укорак с њим. Ваша веза се расиала. Давно?*

О. Токарчук: То је тешко рећи, веза се иначе дуго распада. Не живимо заједно већ четири године, мада још увек имамо заједничку кућу на селу.

В. Новак: *Тридесетогодишњаци данас нерадо улазе у њрајне везе, њосије само њријашељица и лабаве везе.*

О. Токарчук: Свет у којем живимо је као сваштарница у којој нема чега нема. И људи се из чисте глади за животом плаше да уђу у нешто дубље да не би протраћили друге прилике. Па тако таворе. Не знам да ли је то добро или лоше. Прве везе мојих

пријатеља су се распале. Данас је рано везати се у двадесет и четвртој за цео живот, и развојне могућности су веће, па у свему томе људи некако дуже сазревају.

В. Новак: *А шџа је џо зрелосџ?*

О. Токарчук: Сећам се бајке о патуљку Љутку који не воли људе. Урезана је у мом памћењу као мантра. Увек је неко долазио к њему, тражио нешто од њега. Патуљак се разбеснео и саградио дом далеко од људи. Али догодило се нешто драматично, не сећам се шта, и тад је помислио да ће његов живот изгубити смисао ако се не врати људима. Зрелост је кад откријемо да смо упркос усамљености коју већина болно преживљава међусобно повезани, да не можемо живети сами и не можемо се позивати искључиво на сопствену одговорност а без базичне солидарности с другима – партнерске, породичне, друштвене, светске.

В. Новак: *Казала си да је џисање веома себична џрофесија.*

О. Токарчук: Једном приликом, кад је Збишко био мали, села сам да пишем, а он ме није пуштао на миру. На крају је ухватио посуду и, гледајући ме право у очи, узео да просипа шећер по тепиху тик уз моје ноге. Извикала сам се на њега, затим смо све заједно почистили, али сам схватила да сам негде погрешила. Писање, нажалост, не иде скупа с породицом, јер је потребно да се дистанцирате и физички и психички. Дете види мајку која је у другом свету, иако је у суседној соби. Кад читам дневнике писаца, завидим им на њиховим кабинетима, сепареима и женама које послужују чај и плаћају рачуне. Жена писца је посебна категорија. Нажалост, постоје само појединачни примери књижевница чији мужеви кувају, одговарају на телефонске позиве...

В. Новак: *А код џебе?*

О. Токарчук: Ово је уопште посебна тема: мужеви књижевница. Мало их је или их уопште не видите. Мушкарци се често не осећају пријатно у сенци својих жена. Они више воле да буду независни. Пошто смо били у партнерској заједници, могла сам да отпутујем у Лондон и зарадим новац, да бих се затим годину дана могла фокусирати на писање свог првог романа *У џоџрази за књиџом*. Хтела сам да будем фер према својој породици. Била је то 1988. година.

В. Новак: *Шџа си радила џамо?*

О. Токарчук: Монтирала сам антене за јахте. У тој мануфактури скупили су се фрикови из целог света, била је то одлична школа енглеског језика. Радила сам и као собарица у хотелу, сад је то један од најелегантнијих хотела у Лондону. А тад сам само ушла на главни улаз и неком ливрејисаном типу одважно рекла да желим ту да радим. И примили су ме на црно. Брзо сам напредовала и ускоро сам била надређена другим собарицама, уместо одвратне розе пругасте униформе добила сам да носим црну хаљину. На расанку, надзорница ми је рекла: „Олга, надарена си за хотелијерство, остани и направићеш каријеру.“ Изгледа да сам пропустила прилику. ☺ Тамо сам написала „Бројеве“, своју прву причу. У Лондону сам видела невероватне књижаре. Нисам себи могла да приуштим књиге, па сам читала с полица.

В. Новак: *Пријаташ бејунима?*

О. Токарчук: Изгледа да је тако. Нерадо путујем у оквиру групе или на једно место. Недавно смо Гжегож и ја боравили у Азији, на прелепом острву, свега неколико кућица, палме, море. Рај. Трећег дана смо се пробудили, погледали се и цап, спаковали ранчеве, ухватили трајект и побегли. Ми у ствари и немамо времена за живот у Вроцлаву, стално се нешто догађа, па чезнем за сређивањем фиока, за тим да се опружим на каучу и помислим: „Боже, како је досадно.“

В. Новак: *Писање ње удаљава од живоња. Како њо њодносиш?*

О. Токарчук: Истина, писање те енергетски, интелектуално и емоционално исцрпљује дотле да занемарујеш лепе навике, пријатеље. Мислим да доста писаца прекида с писањем кад схвати да мора да се одлучи: или писање, или пун, активан живот. Напросто нису у стању да поднесу тај неживот. Кад сам писала *Вуци своје рало...* сатима сам гледала на улицу, гледала сам како људи пролазе, како дрежде у кафићима; завидела сам им и уједно сам мислила: какво је то губљење времена тако једноставно живети!

В. Новак: *Можеш себе да нађераш да њењ месеци њишеш?*

О. Токарчук: Не бих умела да се сваки дан вратим с посла и да онда седнем да пишем. Морала сам то да научим. Док сам писала *У њоњрази за књиом* сазнала сам за манастир у Кшешову где су примали резиденте, и отишла сам тамо. Издржала сам у манастиру три дана, јер сам била избачена из колотечине кућних послова и нисам знала шта бих са својим временом. Затим сам добила америчку стипендију, али за та три месеца нисам написала ниједну реченицу, све је тамо било исувише занимљиво. Најбоље пишем далеко од куће, на неком ружном месту. Увече распакујем торбе и у зору седам да пишем. Све до последњег дана. Онда се спакујем и враћам. Тако сам писала *Бејуне* у центру Амстердама. Знала сам да ако само изађем из куће, примамиче ме продавнице, кафићи, музеји, па сам направила себи монашко уточиште. Будила сам се из тог транса тек кад бих остала без сапуна и залиха хране.

В. Новак: *Кажу да се Токарчук њроменила. Била си ћелава, а сада грегови.*

О. Токарчук: Мењам се, дакле постојим. ☺ Дредови су практични, не изискују труд. На аеродрому у Бангоку за време неког штрајка био нам је обустављен лет. Заробљени туристи лутали су улицама и тетовирали се из досаде, а ја сам отишла код симпатичних Јамајканаца и тражила да ми направе дредове. Увек сам волела да се прерушавам. Од малена сам имала сет перика – црвене, црне, с плетеницом. Отац је водио фолклорну групу и имала сам своје костиме из Ловича, Кјелца и Кракова. Сваког дана сам носила неки од њих. Волим прерушавање, да онда седнем у неки кафић и постанем неко други.

В. Новак: *Посњајеш њлавуша?*

О. Токарчук: Како кад; наочаре, штикле, капут; или сам дама или хипик. Поседим, попијем нешто и вратим се кући.

В. Новак: *Ложш ме, Оља.*

О. Токарчук: Ако не верујеш, питај Гжегожа! Написала сам о томе причу у *Свирци на мнојо бубњева*. Јунакиња шета по Берлину у различитој одећи и суочава се с постојањем других људи. Одлична вежба за књижевницу. Једном сам се прерушила у Туркињу, ставила сам на главу мараму, обукла капут купљен у секнд хенду, и тако сам шипчила по Кројцбергу. Приметила сам како се према мени другачије опходе. Кад су ми прилазили Турци, нешто сам мрмљала и бежала. Живела сам у близини панк сквота, па сам им прилазила као панкерка. Гжегоже, могу ли да испричам како сам се једном нашалила с тобом? Требало је да останем код куће, али сам обукла пристојан браон капут, назула ципеле, ставила перику и наочаре.

В. Новак: *У која си се прерушила?*

О. Токарчук: У књиговођу, рецимо. Секретарицу. Села сам за суседни сто, запалила цигарету, они су причали, одлазили до тоалета, обилазили ме и ништа. Што ме више нису примећивали, то ми се више допадало. Зар ти не делујем као лујка?

В. Новак: *Не, мени се ѿо свиђа.*

О. Токарчук: Док сам боравила у Берлину, видела сам да у таквој метрополи људи живе сами, да су као сателити, идентитет је умногоме ствар избора. Јапији одлазе на посао у оделима, а по подне фарбају косу једнократном бојом у панк фазону, или се облаче као дрег краљице и одлазе у ноћне клубове. Сваки квартал, сваки етнички или друштвени слој има свој дрес-код који служи међусобном препознавању и регулисању односа. Али одмах се јавља и искушење да се пређе граница. С једне стране осећај слободе, експериментисање с идентитетом: оно сам што желим да будем. С друге стране, видиш колико смо заробљени етикецијама и формама, заглављени у некој бескрајној друштвеној игри.

В. Новак: *Јеси ли катѿоликиња?*

О. Токарчук: Нисам. Веома поштујем религиозност, свиђа ми се то што људи траже знаке негде ван себе да су у стању да дубоко проживе свој живот. Али религијске институције често присвајају те потребе, уплићу их у краткотрајне борбе и свађе, желе да наметну једнообразност. Да би постојала права дубока религиозност, мора постојати трагање, па дакле и јерес, другачији начин размишљања. Плашим се да је пољски католицизам више фолклор него дубоко искуство трансценденције. Мој син није крштен у католичкој цркви, па није ишао на прво причешће. Док су друга деца имала верску наставу у основној школи, он је време проводио на клупи у свлационици. Није било грађанског васпитања, нити било које друге наставе за такву децу. Уместо првог причешћа организовали смо му „иницијацију“ – велику ватру, шишање дуге косе, добио је поклоне. Позваној деци се то допало и после су терали своје родитеље да им направе то исто. Очајнички смо покушавали да пронађемо некакву секуларну алтернативу овом до бола комерцијализованом ритуалу првог причешћа.

В. Новак: *Власѿелин Појјелски ѿао је у ѿешку гејресцију кад је осеѿио да сѿари. Како се носиѿи с ѿим? Да се ѿравиш да се ниѿиѿа не доѿађа?*

О. Токарчук: Не. Свестан човек тражи смисао у ономе што му се дешава у животу.

В. Новак: *Али какав је смисао у шіоме га је све іроїагљиво?*

О. Токарчук: Још увек не знам. Однедавно ми се вид знатно погоршао, морам да ставим наочаре кад правим салату. Осећам и те како да посустајем, и што време више протиче све више саосећам са самом собом – допуштам себи много чега.

В. Новак: *Шіа шіо?*

О. Токарчук: Рецимо, да не радим ноћу. Уместо тога да гледам глупу комедију. Одлазак у биоскоп, вожња бициклом, добро вино. На неки начин, допада ми се старење, није толико страшно како су то описивали шарени часописи.

В. Новак: *Али осіаріћеш још више.*

О. Токарчук: Имам доста старијих пријатеља, на пример Немци, бивши власници моје куће на селу. Имају преко седамдесет, стари су, али здраво то прихватају. У доброј су форми, путују. Ингрид је недавно купила рачунар, инсталирала Скајп и радује се што ћемо моћи бесплатно да ћаскамо. Гжегож има теорију да уколико желите да останете млади духом, треба да пратите геџете, да се снабдете новим телефоном, да набавите ридер, нов рачунарски програм – јер нас то одржава будним, одржава нас у форми.

В. Новак: *Који сіе іеџеіш куїили?*

О. Токарчук: Преносиви DVD плејер јер много путујемо. Седимо у возу и гледамо филм. За шест сати у возу до Варшаве одвалимо по два филма, од „Ђавола“ Жулавског, на пример, до комедије.

В. Новак: *Али једној дана іисаће: Оліа Токарчук, іокојна књижевница.*

О. Токарчук: Умрећу, нема шта, за то се треба припремити. Позавршавати послове, урадити прижељкиване ствари за које није било времена. И покушати пренети другима сву доброту коју смо добили од света. Због тога се старије жене тако спонтано брину о животињама. Пре неколико година сам се плашила старења, тог слабљења вида, клечања колена, тешких болештина. Али човек проналази добре ствари у разним ситуацијама и рекла бих да је старост доба давања. Постајеш као стабло јабуке чији плодови више нису потребни. Више није важно рађати, већ поделити другима то што имаш: приче, успомене, размишљања.

В. Новак: *А бака Оліа?*

О. Токарчук: Бићу причалица, као моја бака Михаша, која ми је заправо испричала читав *Паміивек* (добила на сам на поклон нов геџет – диктафон ☺). Седела је на столици и мрела без престанка, а како је била малецка, клатила је ногама. Била је као дете с дугом седом косом. Отуда у књизи та сцена с Мишком која прича и врти млин за кафу. Досадићу свима својом причом. ☺

В. Новак: *А заіим?*

О. Токарчук: Имам две визије. Једна је, да једноставно не постоји ништа, а да је ова бизарна конфигурација, коју зовемо људска свест, само скуп импулса у неурони-ма. Кад умремо, та конфигурација се распада, а састојци ишчезавају у природи. То није лоша визија јер нас некако ослобађа од нас самих, и самим тим је океј. Некад нас такође није било и није било трагедије због тога.

В. Новак: *Друџа верзија?*

О. Токарчук: Неки делић нас ће претрајати. Плашим се да то неће бити наш его. Никада се неће поновити нешто попут мене или попут тебе. Али део афеката, мисаоних форми, важних ствари опстаће у простору извесно време. Смрт је ипак деконструкција тога за шта смо панично везани. Дакле ега. Зато изгледа тако страшно.

В. Новак: *Некако ње њо не брине.*

О. Токарчук: Не.

Изворник: „Olga Tokarczuk i syndrom Waldka D.“, у: W. Nowak. *Wysokie Obcasy Extra* od 22. 11. 2010, бр. 2.

(С њољској љревела Јелена Х. Јовановић)